

INFORMATIENOTA VOOR DE RAAD

Nummer: 190012811

Portefeuille: :
Programma: : 1. Veiligheid
Taakveld: : 1.2. Openbare orde en veiligheid

Datum : 1 oktober 2019

Onderwerp: informatie voor de raad over vuurwerkvrije zones

DE RAAD NEEMT KENNIS VAN:

- 1) Het collegestandpunt dat er onvoldoende noodzaak is voor het instellen van vuurwerkvrije zones in Lelystad.
- 2) De gemeente wel bewoners gaat faciliteren als een straat of buurt zelf een vrijwillige vuurwerkvrije zone wil instellen. Verder worden diverse andere interventies ingezet voor een veilige en feestelijke jaarwisseling.

INLEIDING

Tijdens de motiemarkt eind 2018 is het college verzocht te onderzoeken of het instellen van vuurwerkvrije zones een goede optie is voor de jaarwisseling in Lelystad.

KERNBOODSCHAP

Een vuurwerkvrije zone tijdens de jaarwisseling kan zorgen voor rust in een buurt, maar vergt ook goede juridische onderbouwing, adequate handhaving en draagvlak. Het aanwijzen is een besluit van het college. De voor- en nadelen van vuurwerkvrije zones in Lelystad zijn op een rij gezet, waarbij ook de praktijkervaringen uit andere gemeenten zijn betrokken. Er moet in ieder geval een aantoonbare noodzaak zijn om een vuurwerkvrije zone in te stellen. Daarbij wordt gelet of er sprake is van ernstige overlast of grote risico's voor de openbare orde en veiligheid. Handhaving van zo'n zone is lastig én duur. Het is ook maar de vraag is of er handhavingscapaciteit genoeg gemobiliseerd kan worden die bovendien tijdens bijzondere dagen een zeer hoge kostenpost oplevert. Ook geldt het vuurwerkverbod alleen voor de openbare ruimte; iedereen mag in zijn eigen tuin legaal vuurwerk afsteken in de uren rond de jaarwisseling. Alles afwegende is er onvoldoende onderbouwing om gebieden aan te wijzen waar het voor consumenten verboden is om vuurwerk af te steken. Wel zijn andere aanvullende acties mogelijk om de komende jaarwisseling weer veilig en feestelijk te laten verlopen, zoals vrijwillige vuurwerkvrije zones.

VERVOLG

Een campagne over de vrijwillige vuurwerkvrije zones wordt ingezet in de maanden oktober en november. In de laatste weken van december worden de buurten die voldoende draagvlak hebben gefaciliteerd door de gemeente met posters en borden.

BIJLAGEN

Zie volgende bladzijden met meer informatie over de jaarwisseling, de aard en omvang van de problematiek, de wetgeving en de vuurwerkvrije zones.

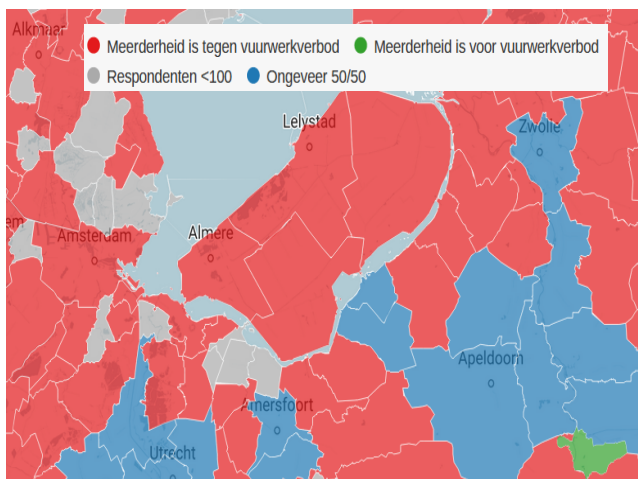
JAARWISSELING EN VUURWERK

De jaarwisseling geldt in Nederland als het gevaarlijkste moment van het jaar: honderden mensen moeten met verwondingen naar de spoedeisende hulp, onder meer met beschadigde ogen. Verder zorgt het voor grote materiële schade en veel agressie tegen hulpverleners. Geluidsoverlast vormt de grootste bron van overlast rond de jaarwisseling. Veel mensen hebben ook te maken met angstige of gestreste huisdieren. Overlast, letsel en geweld tijdens de jaarwisseling wordt veroorzaakt door vuurwerk, maar ook door alcohol en groepsgedrag.¹ Daarbij is illegaal vuurwerk een belangrijke oorzaak van overlast, letsel, incidenten met dodelijke afloop en gevaarstelling voor anderen.

Voor Lelystad is het beeld gunstiger. De meeste meldingen die de politie tijdens de jaarwisseling binnenkrijgt gaan over branden en woninginbraken.² De meningen over vuurwerk zijn verder behoorlijk verdeeld. De een vindt vuurwerk prachtig om naar te kijken of om zelf af te steken, de ander ervaart vooral overlast. Het is dan ook niet vreemd dat er al jaren een felle discussie wordt gevoerd over de vuurwerktraditie in Nederland. Aanleiding voor deze nota is een motie die in de Lelystadse gemeenteraad is aangenomen, waarin het college wordt verzocht een onderzoek te doen naar een vuurwerkvrij Lelystad.

Wat vinden de inwoners?

- Nederland: Met de stelling 'Het afsteken van vuurwerk is een mooie traditie die we in stand moeten houden' is 58% van de Nederlanders het eens. Dat bleek uit een onderzoek eind 2018.³ Tegelijkertijd is 63% vóór het verbieden van knalvuurwerk. Voor een verbod op vuurpijlen bestaat echter geen meerderheid: 53% is tegen. Een algemeen vuurwerkverbod voor particulieren kan rekenen op de steun van 48% van de Nederlanders. Als een algemeen verbod wordt gecombineerd met een vuurwerkshow op een centrale plaats in de gemeente komt het aandeel voorstanders uit op een meerderheid van 55%. De steun voor vuurwerkvrije zones is groot (70% of meer). Als men vuurwerk gaat afsteken, is dit vooral siervuurwerk (95 procent). Bijna de helft van de vuurwerkafstekers steekt kindervuurwerk af. Een kwart steekt knalvuurwerk af. Het carbidschieten leeft vooral in het noorden en oosten van het land.⁴ Ook in Lelystad wordt er jaarlijks een locatie aangewezen waar carbidschieten is toegestaan.
- Lelystad: Uit een onderzoek eind 2018 door diverse kranten blijkt dat 62% van de respondenten tegen een vuurwerkverbod is.⁵ Een centrale vuurwerkshow kan ook niet op veel steun rekenen: 60% vindt dat geen goed idee. 52% van de Lelystedelingen gaf aan zelf vuurwerk te willen afsteken. Op basis van uitslagen van enquêtes in andere gemeenten is de verwachting dat er in Lelystad wel draagvlak is voor vuurwerkvrije zones (tussen de 40 en 70%): een gericht aantal locaties waar het afsteken van vuurwerk verboden is.

¹ Brief aan de Tweede Kamer over Oud en nieuw, juli 2019: [tk-evaluatie-maatregelen-jaarwisseling.pdf](#)

² Er waren de afgelopen jaren gelukkig geen grootschalige ordeverstoringen, inzet van ME, autobranden, schoolbranden of dodelijke slachtoffers in Lelystad.

³ I&O Research voerde in november 2018 een onderzoek uit naar de standpunten en ervaringen rond vuurwerk. In deze periode werkten 3.052 Nederlanders (18+) mee.

⁴ Bijna alle gemeenten die voor een verbod zijn van consumentenvuurwerk liggen in het westen. De oostelijke G40-gemeenten blijven de jaarwisseling vooral als een mooie traditie zien.

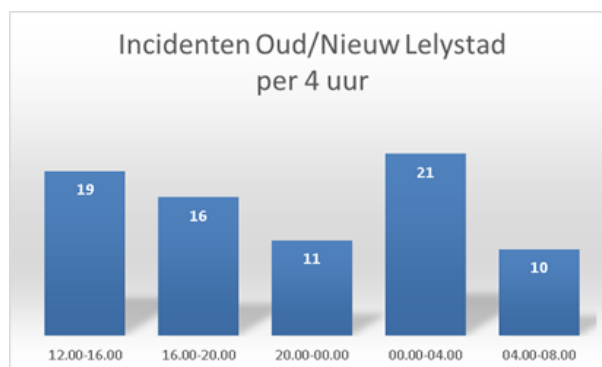
⁵ De enquête is uitgezet via kranten en websites van de Stentor, AD en andere regionale kranten. Zo'n 157.000 mensen hebben de enquête ingevuld. In Lelystad hebben 572 mensen meegedaan.

Prioriteit volgens inwoners

Het belangrijkste handavingsaspect waarop politie en andere toezichthouders zich moeten richten, is het verbod op handel in illegaal vuurwerk. Ruim een derde van de Nederlanders (36%) geeft hier prioriteit aan. Op plek twee en drie staan de handhaving van afsteektijden (22 procent) en het verbod op het afsteken van illegaal vuurwerk (20 procent).

Klachten en meldingen in Lelystad

In de periode, tussen 31 december 2018 te 12.00 uur en 1 januari 2019 te 08.00 uur, zijn er in de gemeente Lelystad 77 meldingen binnengekomen bij de politie.⁶ Het merendeel van de meldingen die de politie tijdens de jaarwisseling binnenkrijgt betreffen brand(stichtingen) en woninginbraken. Afgelopen jaarwisseling ging het om 4 woninginbraken en 7 branden. Tijdens de jaarwisseling geeft de meldkamer een prioriteit uit op meldingen. In totaal is er 9 keer een melding 'overlast vuurwerk' uitgegeven aan de eenheden op straat. Tevens worden elke jaarwisseling de risico-locaties en hotshots voor Lelystad in beeld gebracht. Op deze locaties wordt extra toezicht gehouden door de politie. Afgelopen jaar waren dit bijvoorbeeld locaties waar ieder jaar vreugdevuren worden gehouden. Ondanks de extra toezicht hebben op die risico-locaties incidenten plaatsgevonden.

Beleid en wetgeving

- Het **Vuurwerkbesluit** bepaalt dat vuurwerk alleen mag worden afgestoken tussen 31 december 18.00 uur en 1 januari 02.00 uur van het daarop volgende jaar.⁷ De minimumleeftijd (12, 16 of 18 jaar) hangt af van het soort vuurwerk. Verder is het verplicht een lanceerstandaard te gebruiken bij het afsteken van vuurpijlen. De boete voor het afsteken van vuurwerk buiten de toegestane uren is € 100. En het vuurwerk wordt in beslag genomen. Als iemand illegaal vuurwerk afsteekt, is er een aanzienlijke boete of zelfs gevangenisstraf mogelijk.⁸ Politie en OM blijven stevig inzetten op het in beslag nemen van illegaal vuurwerk.
- Standpunt van de **VNG**: een algeheel verbod op bepaalde soorten vuurwerk is alleen effectief op landelijk niveau. En bij de aanscherping van beleid moet aandacht zijn voor voldoende handavingscapaciteit, verbieden zonder handhaven is zinloos.
- De **Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV)** heeft de jaarwisseling onderzocht omdat er elk jaar veel misgaat. "De omstandigheden, veel mensen op straat en donker, in combinatie met risicovol gedrag van de afstekers zijn een gevaarlijke cocktail tijdens iedere Oud en Nieuw", concludeert de OVV eind 2017. Hun advies is om een verbod in te stellen op knalvuurwerk en vuurpijlen. Dit type vuurwerk zorgt voor de meeste overlast en het meeste letsel. Het Kabinet heeft dit advies niet overgenomen.
- Het **Nederlands Genootschap van Burgemeesters** wil dat er een verbod komt op knalvuurwerk. Siervuurwerk mag wel blijven.
- Ander punt uit het gewijzigde Vuurwerkbesluit: op 20 juni 2018 nam een meerderheid van de **Tweede Kamer** een besluit aan waarbij lokale overheden voortaan in de gehele gemeente een vuurwerkverbod konden invoeren.

⁶ Mensen die overlast van vuurwerk ervaren, doen hiervan doorgaans geen melding. Het overgrote deel (83%) laat dit achterwege. Degenen die wel een melding of een klacht indienen (17 %), doen dit het vaakst bij de politie. Er worden nauwelijks meldingen gedaan bij gemeenten.

⁷ Het Vuurwerkbesluit staat hier: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0013360/2016-10-17#Hoofdstuk2>

⁸ Illegaal vuurwerk is al het vuurwerk dat niet in de legale handel en binnen de vastgestelde verkoopdagen in Nederland wordt verkocht. Voorbeelden van bekend illegaal vuurwerk zijn strijkers, Bengaals vuur, mortierbommen, Chinese rollen, lawinepijlen en Cobra's. Boetes en straffen voor illegaal vuurwerk staan hier: <https://www.om.nl/organisatie/beleidsregels/overzicht-0/index/@96127/richtlijn-2f/>

Aangewezen vuurwerkvrije zones

Vuurwerkvrije zones zijn specifiek aangewezen locaties in een gemeente waar geen vuurwerk mag worden afgestoken.⁹ Ook niet tijdens de uren waarop dit normaliter wel is toegestaan op oudjaarsavond. Met de vuurwerkvrije zones kan een gemeente de overlast beperken. Daarnaast bieden de zones gemeente en politie de juridische mogelijkheid op locatie te handhaven.

Noodzaak: Van belang is om te benadrukken dat het afsteken van vuurwerk in beginsel mag tijdens de jaarwisseling. Er moet een aantoonbare noodzaak zijn om een verplichte vuurwerkvrije zone in te stellen. Daarbij wordt gelet of er sprake is van ernstige overlast of grote risico's voor de openbare orde en veiligheid door het afsteken van vuurwerk. Vandaar dat gemeenten vaak ziekenhuizen, dierenweides, verzorgingshuizen, tankstations, buurten met rieten daken of horecagebieden aanwijzen. Daar is de onderbouwing van het gevaars- of overlastcriterium aannemelijk te maken.

Capaciteit: Uit evaluaties in andere gemeenten komt naar voren dat bij het vaststellen van vuurwerkvrije zones goed moet worden gekeken naar de ernst en de aard van de vuurwerkoverlast. Daarnaast is het belangrijk om voldoende handhavers te hebben. Diverse gemeenten huren ook externe handhavers in, aangezien de reguliere capaciteit onvoldoende is. Ook zijn er bijkomende kosten, zoals de aanschaf van borden en ander voorlichtingsmateriaal. In Lelystad springt er niet een specifieke locatie uit waar er meer beduidend meer overlast, schade of gevaar was door het afsteken van vuurwerk. Bij de hotspots die in beeld zijn bij de politie zijn vooral vreugdevuren het probleem. Ook geldt zo'n 'vuurwerkverbod' alleen voor de openbare ruimte; volgens de wet mag iedereen die dat wil in zijn eigen tuin legaal vuurwerk afsteken in de uren rond de jaarwisseling.

Bewonersinitiatief: vrijwillige vuurwerkvrije zones

Bewoners kunnen zelf een vrijwillige vuurwerkvrij gebied instellen, als burgerinitiatief. Het is dan verstandig om niet te groot te beginnen. Het succes van een zone valt of staat met draagvlak, de sociale controle en de sociale cohesie in een straat of wijk. Het is ook belangrijk om communicatiemiddelen te vinden die de sympathie bij omwonenden vergroten. Uit evaluaties in andere gemeenten blijkt verder dat veel bewoners niet wisten dat er een vrijwillige zone in de buurt of straat was. Op tijd beginnen en goed communiceren is dus essentieel.

Rol van de gemeente: De gemeente Lelystad kan bewoners aanmoedigen om afspraken met elkaar te maken over het afsteken van vuurwerk tijdens de jaarwisseling. Ook kunnen we tips geven en een stappenplan aanreiken. Als een straat of buurt kan aantonen dat er in hun buurt voldoende draagvlak is voor een vuurwerkvrije zone, kunnen ze bij de gemeente borden en posters aanvragen om op te hangen. Het is wel van belang om te onderstrepen dat de politie en de gemeentelijke boa's van Stadtoezicht niet handhavend gaan optreden tijdens de uren dat het afsteken van vuurwerk volgens de geldende regels is toegestaan.

⁹ APV Lelystad, artikel 2:73 Gebruik van consumentenvuurwerk tijdens de jaarwisseling

Lid 1. Het is verboden consumentenvuurwerk te gebruiken op een door het college in het belang van het voorkomen van gevaar, schade of overlast aangewezen plaats.

Lid 2. Het is verboden consumentenvuurwerk op een openbare plaats te gebruiken als dat gevaar, schade of overlast kan veroorzaken.

Lid 3. De verboden zijn is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door artikel 429, aanhef en onder 1, van het Wetboek van Strafrecht.

Integrale aanpak

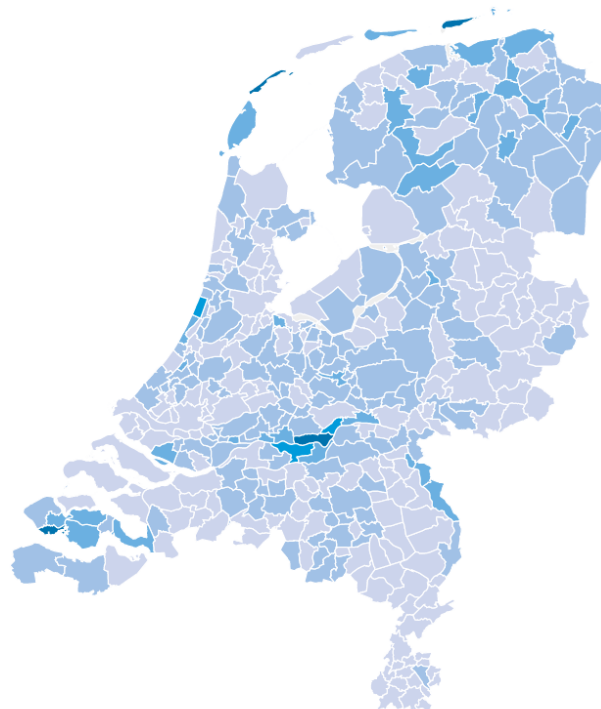
Er zijn tien bewezen effectieve acties in te zetten om de jaarwisseling veilig en feestelijk te laten verlopen. Veel van die instrumenten worden al ingezet in Lelystad.

1. Beschouw de jaarwisseling als grootschalig evenement met ernstige risico's voor de openbare orde.
2. Breng de 'hotspots' en 'risicolocaties' in kaart. Dit gebeurt in Lelystad in samenwerking met de politie.
3. Attendeer op toename van woninginbraken.
4. Zet preventieve maatregelen in, dit is vaak het halve werk (voorlichtingscampagnes etc.).
5. Begin tijdig (het liefst maanden van tevoren) met de voorbereiding en werk cyclisch.
6. Lever lokaal maatwerk, maar denk ook aan regionale afstemming.
7. Tolereer geen geweld en agressie tegen hulpverleners.
8. Zet in op cultuurverandering tijdens de jaarwisseling (burgerparticipatie, voorlichting, leuke acties).
9. Vergroot de handhavingsinspanningen op vuurwerkoverlast.
10. Voer een alcoholmatigingsbeleid.

Positieve interventies

Een deel van de problemen met de jaarwisseling wordt veroorzaakt door alcohol, drugsgebruik, vuurwerk en vermoeidheid of een combinatie daarvan. Het afsteken van vuurwerk is vooral onder jongeren populair. En het zijn vooral jonge mannen die onder invloed van een groep relatief snel de grenzen van veilig en verantwoord gedrag overschrijden.

Uit ervaringen in andere gemeenten blijken dat er diverse positieve interventies zijn om dit probleem aan te pakken. Zoals al vroeg in het jaar met risicogroepen in gesprek te gaan, in beeld te brengen wie de harde kern is en wie de meelopers zijn. Dit sluit ook aan bij de bestaande werkwijze van de aanpak jeugd en veiligheid in het Integraal veiligheidsplan (IVP) van de gemeente Lelystad. Verder met ouders in gesprek te gaan, de gemeenschap te betrekken bij het oplossen van de te verwachten problemen en op zoek te gaan naar activiteiten die kunnen worden georganiseerd. Het voorkomen van overlast, geweld en incidenten is immers beter dan achteraf bestraffen.

Incidenten per 10.000 inwoners in Nederland, jaarwisseling 2016-2017. Lelystad heeft een zeer lage score van 4,7